

УДК.727. 1-4

Л.М. Закрепа,
аспірант кафедри АПЦБіС, КНУБА

КОНЦЕПЦІЯ ПЕРСПЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ МЕРЕЖІ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

Анотація: в даній статті розглядаються концептуальні напрямки можливого розвитку мережі закладів профтехосвіти в умовах ущільненої міської забудови, дефіциту земельних ресурсів, відсутності вільних ділянок для будівництва нових навчальних комплексів. А також про тенденції розвитку сучасних професійно-технічних училищ в Україні. Вплив різних факторів на мережу, що вже склалася, та зміни архітектурно-планувальної структури даних типів установ.

Ключові слова: вищі професійно-технічні училища, неперервна професійна освіта, регіоналізація, інтеграція.

Підйом економіки країни, особливо після руйнівних наслідків світової економічної кризи, неможливий без професійного кадрового потенціалу. Сьогодні завдання підготовки сучасних висококваліфікованих фахівців поставлене перед системою профтехосвіти. Нажаль склад економіки країни негативно відобразився на стані навчально-матеріальної бази для підготовки робітничих кадрів. Значна частина існуючих профтехучилищ не функціонують так як зменшився престиж робочої професії у молоді. Разом з тим слід чітко розуміти, що невдовзі постане питання про відродження системи профтехосвіти, реконструкції існуючих будівель та споруд профтехучилищ згідно сучасних виробничих технологій, формування нових потужних навчальних комплексів, оснащених прогресивним навчально-виробничим устаткуванням. Це потребує вирішення низки складних соціально-економічних та містобудівних проблем.

Заклади професійної освіти традиційно формувались в Україні як і в інших республіках колишнього СРСР, за галузевим принципом виходячи з підпорядкованості профтехучилищ відповідним (за профілем) базовим підприємствам. На початковому етапі розвитку системи профтехосвіти навчально-виробничі цехи взагалі розміщувались безпосередньо на виробництві. В подальшому з укріпленням підприємств та ускладненням виробничих технологій в промисловій зоні почали створюватись спеціальні навчальні заклади для підготовки кваліфікованих робітників (профтехучилища, технічні училища, навчально-курсіві комбінати тощо).

В 70-80 ті роки минулого століття система профтехосвіти мала значний соціально-економічний потенціал та потужну навчально-виробничу базу. На систему профтехосвіти поряд з професійною підготовкою робітничих кадрів було покладене важливе соціальне завдання загальноосвітньої підготовки молоді та різнобічного морально-етичного, фізичного та естетичного виховання. Були створені так звані середні профтехучилища які фактично зблизили систему профтехосвіти з загальною середньою освітою. Профтехучилища в багатьох випадках були більш престижні ніж традиційні школи, адже в них молодь поряд з середньою освітою отримувала професійну кваліфікацію. Це обумовило поступову заміну галузевого принципу підготовки робітничих кадрів на територіальний підхід до формування мережі профтехучилищ. Професійні навчальні заклади в більшості випадків почали готувати фахівців для різних підприємств і розміщуватись поблизу житлових районів. Це давало змогу з одного боку зміцнити навчально-матеріальну базу, так як збільшувалась потужність навчальних закладів, а з іншого – наблизити училища до житлової забудови, шкіл та інших об'єктів обслуговування. Таким чином заклади профтехосвіти значно збагатили загальну систему культурно-побутового обслуговування населення [1].

Розпад СРСР фактично обумовив реорганізацію та роздрібнення промислових підприємств на Україні, які раніше випускали продукцію для всього колишнього радянського союзу. Це фактично повністю ліквідувало і галузевий принцип підготовки робочих кадрів, сьогодні залишилось дуже мало потужних підприємств, які можуть утримувати свої професійні навчальні заклади. Отже якщо говорити про ближчі перспективи то в Україні можна розвивати мережу закладів профтехосвіти за територіальним принципом, розглядаючи профтехучилища як важливі елементи загальної системи культурно-побутового обслуговування населення. Які ж є можливі реальні напрямки удосконалення мережі профтехучилищ та зміцнення їх навчально-матеріальної бази .

По перше – це наближення профтехучилищ (ПТУ) до розміщення їх в житлових районних формуваннях та перспективний розвиток комплексу із загальноосвітніми школами. Як вже відмічалось мета, а також методи та форми навчання в училищах та школах мають багато спільного.

Розрахунки проведені в радянський період свідчать, що в умовах ефективно діючої економіки, розгалуженої системи виробничих підприємств різного профілю та різних форм власності в кожному житловому районі може створюватись профтехучилище з розрахунку 15-20 місць на 1 тис. мешканців. В перспективі з розвитком економіки і збільшенням потреби у кваліфікованих робочих кадрах цей показник збільшиться до 25-30 учнів профтехучилищ на 1

тис. мешканців житлового району [1]. На сьогоднішній день загальний рівень розвитку мережі професійно навчальних закладів в територіальному аспекті складає по країні приблизно 10 навчальних місць на 1 тис. жителів. А в майбутньому при наміченому зменшенні питомої ваги випускників шкіл в зв'язку з демографічною та економічною ситуаціями в країні, цей показник ймовірно знизиться.

Більшість відносно нових ПТУ, споруджених в 80-90 роки минулого століття розміщені в структурі житлових районів, часто суміщено з шкільними

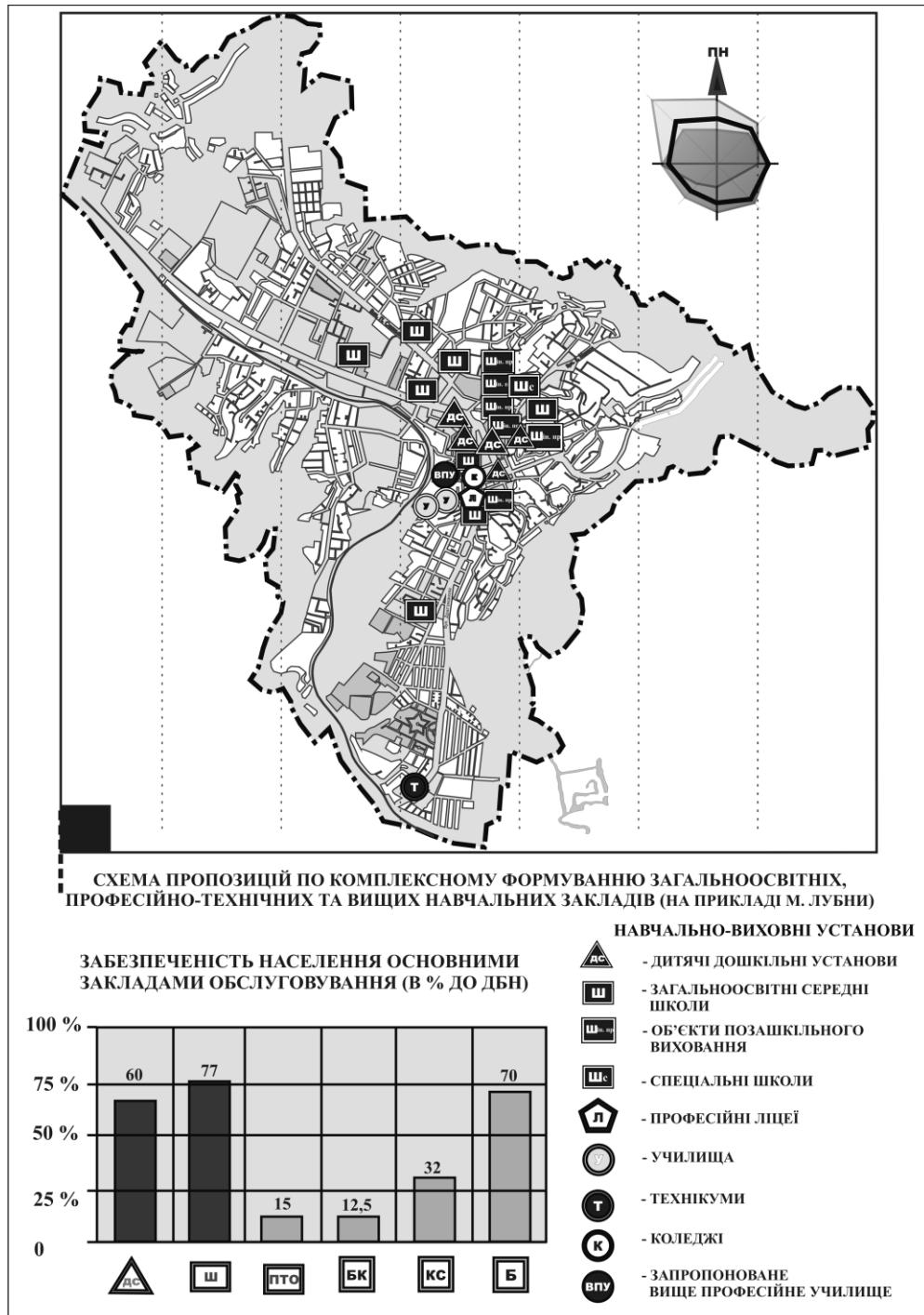

Рис 1.(А) Аналіз та пропозиції по розміщенню закладів ПТО в планувальній структурі населених місць (на прикладі м. Лубни).

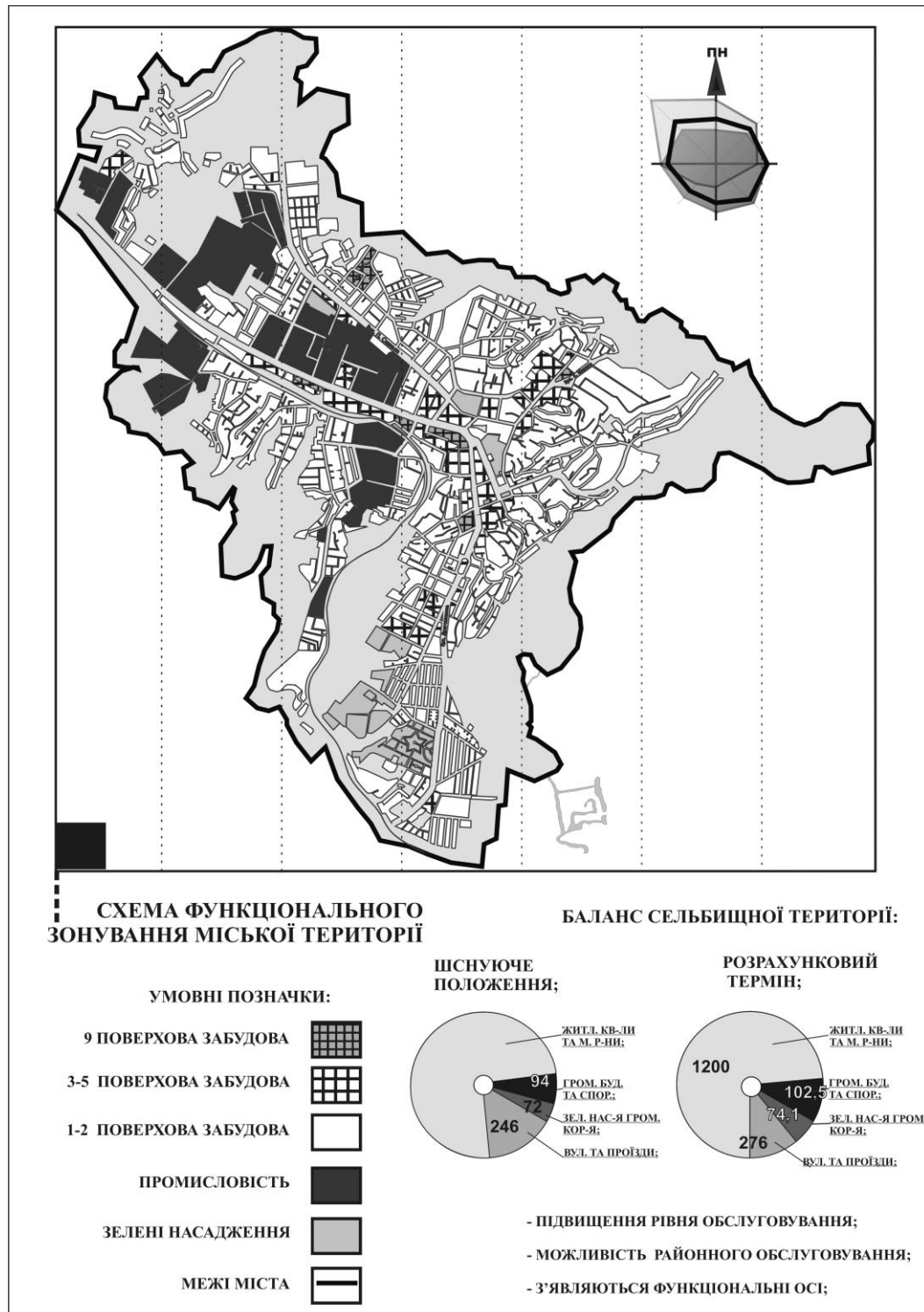

Рис 1.(Б) Аналіз та пропозиції по розміщенню закладів ПТО в планувальній структурі населених місць (на прикладі м. Лубни).
ділянками. Враховуючи необхідність суттєвого зміцнення матеріальної бази майже всіх існуючих шкіл доцільно створювати навчально-виховні комплекси школа – профтехучилище.

Враховуючи подібність навчальних технологій учні профтехучилищ можуть використовувати шкільні навчальні корпуси, а учні старших класів

шкіл – навчально-виробничі майстерні. Особливо ефективні такі навчально-виховні об'єднання блоковані з громадським центром житлового району: спортивними залами, закладами громадського харчування, бібліотеками, кінозалами тощо (на прикладі м. Лубни рис. 1). Це дає змогу раціонально використовувати цінні земельні ресурси, економити кошти на будівництво споруд та ефективно їх використовувати як дітьми та підлітками, так і дорослим населенням житлового району. Подібні навчально-виховні та культурно-побутові об'єднання існують в багатьох розвинутих країнах, про них багато писали вітчизняні дослідники в радянський період, але лише тепер ринкові умови створюють необхідні економічні засади впровадження їх в реальну практику України [6]. Всі ці об'єкти фінансуються з місцевого бюджету і їх ефективне функціонування залежить від конкретного району, мудрості керівництва та наполегливості населення [1].

Отже кооперування та блокування закладів профтехосвіти з школами один з напрямків оптимізації мережі навчальних закладів за місцем проживання.

Другий напрямок розвитку системи профтехосвіти – її інтеграція в мережу закладів вищої освіти, особливо блокування з технікумами, коледжами та іншими навчальними закладами, що готують спеціалістів середньої ланки: техніків, молодших спеціалістів.

Технікуми які за радянських часів складали окрему ланку системи середньої спеціальної освіти при реформуванні системи освіти в умовах незалежної України приєднані до системи вищої освіти (I та II рівні акредитації). Разом з тим організація навчального процесу та нормативні вимоги до матеріальної бази технікумів мають багато спільного з вимогами до будівель професійно-технічної освіти. За радянських часів для технікумів та профтехучилищ навіть розроблялись спільні типові проекти.

В останні роки в системі профтехосвіти впроваджуються «вищі профтехучилища» які фактично готують фахівців на рівні подібному до технікумів. Це надає додаткові підстави інтегрування ПТУ в систему закладів вищої освіти. В містобудівному аспекті це дає можливість також ефективно використовувати територіальні ресурси на навчально-матеріальну базу за рахунок спільного кооперованого використання окремих корпусів.

На формування мережі профтехучилищ міста, розміщення їх по районах – сельбищних, промислових, приміських і т. п. – в першу чергу впливають містобудівні чинники. Стан і перспективи розвитку промисловості, будівництва, транспорту – все це формує місто і визначає потреби в підготовці фахівців [2].

Сьогодні проводиться величезна загальнодержавна робота по подальшому, розширенню і реконструкції мережі навчальних закладів, проектуванню і будівництву нових, добре оснащених училищ (професійних коледжів). В той же час їхні якісні характеристики, тобто, параметри й елементи просторових зон, принципи організації й ситуації застосування, безупинно удосконалюються. Не припиняється розвиток системи композиційних принципів, що зв'язаний з виникненням нових інтегрованих типів будівель із включенням училищ як сполучних елементів з центральним або комунікативним навантаженням, ускладненням емоційних вимог до внутрішніх просторів, розвитком містобудування і наукових досліджень транспортних та вантажних потоків, зміною естетичних уявлень і самих елементів архітектури. Дані навчальні заклади стають все більш необхідним, а у ряді випадків і невід'ємним складовим елементом планування і забудови міст, селищ і сільських населених пунктів [8].

Також склалася тенденція до формування цілісної системи неперервної професійної освіти, що функціонує на принципах ступеневості, регіоналізації й спрямовується на задоволення потреб особистості і суспільства в освітніх послугах, забезпечення підготовки та підвищення кваліфікації працівників відповідно до вимог ринку праці конкретного регіону країни [7].

Соціальний ефект в цілому, що буде отриманий від втілення в життя нових типів будівель та раціональних принципів їх розміщення і виявиться в створенні повноцінного та неперервного вдосконалення навчальної бази професійно-технічних закладів.

Література

1. Ковальський Л. Н. Архитектура учебно-воспитательных зданий [Текст] / Л. Н. Ковальський. – К.: Будивельник, 1988, - 144 с.
2. Наумов С. Ф. Профессионально – технические училища [Текст] / С. Ф. Наумов.- М., 1976.
3. ДБН. В.2.2-3-97. Будинки та споруди навчальних закладів. - К.: Укрархбудінформ, 1997. - 50с.
4. Наумов С. Ф. Новые типы зданий профтехучилищ, техникумов и учебных комбинатов для массового строительства [Текст] : [обзор] / С. Ф. Наумов. 1. - М., 1973, 48 с. (ЦНТИ).
5. Ковальский Л. Н. Учебно-производственные мастерские профтехучилищ, техникумов и учебных комбинатов [Текст]: [обзор] / Л. Н. Ковальський.- М., 1974, 36 с. (ЦНТИ).
6. Наумов С. Ф. Здания школ профессионального обучения за рубежом [Текст] / С. Ф. Наумов. – М., 1963.-114с.

7. Наказний М. О. Організація діяльності ліцею технічного профілю в системі неперервної професійної освіти [Текст]: автореферат./ М. О. Наказний.
8. Закони України «Про професійно-технічну освіту»

Аннотация

В данной статье рассматриваются концептуальные направления возможного развития сети заведений профтехобразования в условиях уплотненной городской застройки, дефицита земельных ресурсов, отсутствия свободных участков для строительства новых учебных комплексов. А также речь идет о тенденциях развития современных профессионально – технических училищ в Украине. Влияние различных факторов на уже сложившуюся сеть и преобразование архитектурно – планировочной структуры данных типов учреждений.

Ключевые слова: высшие профессионально-технические училища, непрерывное профессиональное образование, регионализация, интеграция.

Annotation

In this article conceptual directions of possible system of vocational schools development in conditions of condensed city building, ground resources deficiency, absence of free plots for building of new educational complexes are reviewed. Also here we talk about trends of higher vocational schools in Ukraine. The influence of various factors on already formed system and reorganization of architectural-plan structure of this type of institutions.

Key words: higher vocational schools, continuous professional education, regionalization, integration.